

Slovenski dom

Štev. 242

V Ljubljani, v petek, 23. oktobra 1942-XX

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.Oredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza Italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Bollettino n. 879

Brillante successo della battaglia aerea nel cielo d'Egitto

67 aerei abbattuti dai cacciatori dell'Asse

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

Nella vittoriosa battaglia aerea del giorno 20 Ottobre sul fronte dell'Egitto alla quale hanno partecipato circa duecento apparecchi nemici e altrettanti dell'Asse sono stati abbattuti 44 velivoli nemici dai cacciatori italiani e undici da quelli germanici, risultano perduti undici apparecchi dell'Asse.

In altre azioni aeree abbiamo perduto due aerei mentre altri 15 venivano più o meno gravemente danneggiati. Ieri l'aviazione italo-tedesca ha nuovamente svolto efficaci azioni contro squadriglie avversarie dirette sul nostro schieramento, sostenendo violenti combattimenti con forti aliquote di caccia. Otto velivoli britannici sono stati distrutti, quattro altri precipitarono al suolo centrati dalle artiglierie contraeree.

Un nostro aeroplano non è rientrato.

Nelle notti sul venti e sul ventuno bombardieri italiani hanno attaccato gli obiettivi militari di Gibilterra con visibili effetti.

Sono proseguite le azioni diurne e notturne di nostre formazioni sull'Isola di Malta.

Sovjetske čete se obupno branijo po vseh kavkaških bojiščih

Ves stalingrajski odsek in zaledje ob vzhodnem bregu Volge pod točo nemških bomb

Berlin, 23. oktobra. s. V vojaških krogih se je izvedelo, da so nemške čete na vseh odsekih kavkaškega bojišča navzlic zelo težavnim okoliščinam dosegle dobre uspehe. Blizu Novorosijska sovjetske čete silno napadajo neko višinsko postojanko jugovzhodno od mesta, a nemške čete jih uspešno odbijajo. Na bojišču pri Tuapseju pa so nemški oddelki v pretekli noči krepko utrdili novo zavzele postojanke. V gornji dolini reke Pšiš je bilo mostišče Gojič, ki je bilo silovito utrjeno in pod močno obrambo, zavzelo v naskoku. Več kot 1200 ujetnikov ter mnogo orožja in drugega vojnega blaga je padlo v nemške roke. Nemška letala so strojniki in bombami obdelovala sovjetski konjeniški polk, ki naj bi napadajoče nemške čete presenetili z nastopom z boka. Bombe so povzročile požare, zaradi katerih so se konji silno splašali in zdijali ter se spustili v ponoren beg, kar je zmedlo med sovjetskimi četami še povečalo.

V gozdovih severno od Tereka so bile sovjetske topniške ter konjeniške divizije, ki bi morale zavzeti nemške postojanke na tem odseku, zavrnjeni. Nemški brzi oddelki zasledujejo bežeče sovjetske skupine.

Ameriške zmote pri presojanju evropskega vojnega položaja

Buenos Aires, 23. oktobra. s. Pod naslovom »Kako zmagati v tej vojni?« je John T. P. Whithacker v reviji »Reader Digest« napisal dolg članek, čigar glavne misli so naslednje:

»V tej vojni bo zmaga naša ali njihova,« je dejal Mussolini. »Če hočemo zmagati, moramo imeti pred očmi nas same in naše sovražnike kot dva moža, ki si stojita nasproti, ter se vprašati, koliko veljamo mi in koliko oni.«

Neki opazovalec, ki se je po desetih letih bivanja, večinoma v Berlinu in Rimu, vrnil v Združene ameriške države, je bil močno presenečen nad optimizmom, ki vlada med ameriškim ljudstvom. Nekaj neverjetnega je bilo to zanj. Tako se mu je zdelo, kakor da ameriško ljudstvo ne bi vedelo za padeč Francije, za napad na Pearl Harbour, za izgubo Singapurja in Vzhodne Indije. Ali si mar moremo misliti, da se Italijani in Nemci in Japonci vojskujejo z nami zato, ker so prepričani, da jih bomo premagali? Očitno ne. Narodi Osi zupajo v svojo moč, nekaj upanja pa jim dajemo tudi mi sami. Na polju diplomatske, kakor tudi na polju vojaške strategije so Angličani in Amerikanci zagrešili tako težke računske napake, kakršne so bile storjene le redkokdaj, in zato je čisto naravno, če voditelji Osi brez zaskrbljenosti gledajo na ameriška vojaška prizadevanja.

Koliko veljamo? Narodi Osi imajo o nas še celo boljše mnenje, kakor pa ga v resnici zaslužimo. Naš odpor, da bi opustili izdelovanje avtomobilov in drugih luksuznih stvari, kaže, da smo v veliki zmoti glede vrednotenja nasprotnikovih sil. Mnogo odgovornih ljudi kaže neutemeljen optimizem, ki je prav tako nerazumljiv kakor nevarnost. Da se ne zavedamo nevarnosti, to temelji na treh stvareh in sicer: 1. Ne vrednotimo pravilno vojaške sposobnosti Osi ki ima vedno pobudo v svojih rokah. 2. Ne zavedamo se, kako močno se je Anglija oslabilas padcem Francije in 3. Preveč težnato gledamo v ruski odpor.

K tem stvarim lahko dodamo še četrto: nadvse zmotno je prepričanje, da se bo zasedeni del Evrope zdaj pa zdaj uprl.

V zadnjih mesecih so se Amerikanci spraševali, zakaj Anglija ne vdre na evropsko celino, pri

Italijansko uradno vojno poročilo št. 879 pravi: V zmagoviti letalski bitki dne 20. oktobra na egiptovskem bojišču, v kateri je sodelovalo kakih 200 nasprotnikovih in prav toliko osnih letal, so italijanski lovci sestrelili 44 nasprotnikovih letal, 11 pa so jih zbil nemški lovci. Kaže, da je izgubljenih 11 osnih letal. Pri drugih sovražnikovih nastopih smo izgubili 2 letali, medtem ko je bilo drugih 15 bolj ali manj hudo poškodovanih.

Včeraj je italijansko-nemško letalstvo znova izvedlo uspešne nastope zoper nasprotnikove oddelke, naperjene proti našim bojnim črtam. Vzdržalo je silovite boje z močnimi lovskimi oddelki. Uničenih je bilo 8 angleških letal, 4 druga pa so tresčila na tla, zadeta po protiletalskem topništvu.

Nemške čete so zavzele nove postojanke na Kavkazu

Kljub silnim naličom prodirajo dalje in so zajele velik plen
V Stalingradu še zmeraj divjajo besni boji — Zmagovit uspeh nemških in italijanskih letal nad egiptovskim bojiščem

Hitlerjev glavni stan, 23. oktobra. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

V zapadnem delu Kavkaza so nemške planske čete kljub silnim naličom vdrele v so-

vjetske postojanke in v ostrih borbah od hiše do hiše zavzele dve važni naselbini. Pri tem je bil uničen en sovjetski strelski polk, zajetih je bilo nad 1200 ujetnikov, 7 topov, 127 strojne in mnogo drugih vojniš potrebnosti.

Južno od Tereka krajevni boji. V boju za Stalingrad so bile v srditih posameznih napadih zavzele trdovratno branjene trdnjave in zapreke. Glavni letalski napadi so bili naperjeni proti sovjetskim postojankam v severnem delu mesta.

Stalni razbremenilni napadi proti nemškim postojankam severno od mesta so bili popolnoma strti s podporo nemških in romunskih letalskih sil.

Bojna letala so nadaljevala z uničevanjem sovjetskih postojank v zaledju vzhodno od Volge.

Na ostalem vzhodnem bojišču ni bilo razen nastopov nemških napadalnih oddelkov in obrambe posameznih sovjetskih napadov nobenih važnejših bojev.

Presenetljiv napad, ki so ga izvedla naša letala na sovražno letališče južno od Murmanska, je povzročil razdejjanja in požare.

V letalski bitki nad egiptovskim ozemljem, ki je bila 20. oktobra in o kateri je javljalo včerajšnje vojno poročilo, so sestrelili italijanski lovci 44, nemški lovci 11, protiletalsko topništvo pa razen tega še 6 angleških letal. Dne 21. oktobra so lovka letala in protiletalsko topništvo sestrelila nadaljnjih 12 angleških letal. Pri tem je bilo izgubljenih samo 12 osnih letal.

Napadi nemških in italijanskih bojnih letal so bili tudi včeraj in preteklo noč usmerjeni proti letališčem in drugim vojaškim napravam trdnjavskega otoka Malte.

Napadi, ki so jih izvedle mešane skupine angleških letal na ozemlje zapadne Francije, so povzročili zopet izgube med francoskim prebivalstvom. Škoda je majhna. Lovska letala so sestrelila 3 angleške štirimotorne bombnike. Poleg tega je bilo zapadno od Bresta in nad južnim zasedenim francoskim ozemljem po eno angleško letalo.

Lahka nemška bojna letala so včeraj napadla s težkimi bombami in z dobrim učinkom važne vojaške naprave in čolne za izkrcavanje v jugozahodni Angliji.

V pretekli noči so bojna letala bombardirala vojaške naprave v Vzhodni Angliji.

Uradno vojno poročilo štev. 879

Sijajen uspeh letalske bitke v Egiptu

67 angleških strojev uničenih po italijanskih in nemških lovcih — Dva uspešna napada italijanskih bombnikov na Gibraltar

Eno naše letalo se ni vrnilo.

V noči na 20. in 21. oktober so italijanski bombniki napadli vojaške cilje v Gibraltarju, in sicer z vidnim uspehom.

Nadaljevali so se dnevi in nočni nastopi naših oddelkov zoper otok Malto.

*

Dodatek k vojnomu poročilu štev. 879:

Pri poveljevanju lovskim oddelkom, ki so se posebno odlikovali v zmagovitih bojih v zadnjih dveh dneh nad egiptovskim bojiščem, so se izkazali naslednji častniki: major Filippi Alojz, stotnik Ruspoli Karel, stotnik Lucchini Franco, stotnik Tunioli Jurij, stotnik Solaro Claudi, poročnik Malvez-

zi Fernando, poročnik Gianella Alojz, poročnik Frigerio Jakob, poročnik Mandolini Orlando.

Lizbona, 23. oktobra. s. Angleško uradno vojno poročilo, izdano predvčeršnjim ob 15.40 v Kairu zmanjšuje izredno hude prestane izgube ter potrjuje, da je bilo 20. oktobra izgubljenih v veliki letalski bitki samo 11 osnih letal.

Področje vojnih nastopov, 23. oktobra. s. Posebni dopisnik agencije Stefani v severni Afriki poroča:

Kakor na dan 9. oktobra, je nasprotnik tudi včeraj sprožil nenadno letalsko ofenzivo proti italijanskim letališčem in nekaterim predelom egiptovskega bojišča. Napadi, ki so jih izvedle močnejše skupine bombnikov v spremstvu gostih lovskih oddelkov, so bili sproženi v pričakovanju, da bodo Angličani mogli prevladati s silo števila ter mogli izkoristiti morebitne težave pri odletu italijanskih letal, težave, ki jih je povzročilo deževje v zadnjih dneh. Toda tudi to pot so neustrašni in čez vse spretni osni lovci potrdili, da so boljši od nasprotnikov in so Angležem zadali zelo hudo poraz. Od jutra do popoldneva so se vrstili nasprotnikovi leti, toda vsak val je zadel ob takojšnji silovit odgovor italijanskih in nemških lovcev. Naši lovci so se posebno odlikovali v dolgi vrsti hudih dvo-bojev v zraku ter odnesli cel venec sijajnih uspehov. Ta venec presega vse druge zmage, dosežene do zdaj na teh bojiščih. Vsaj 32 letal vrste Curtiss, 5 letal vrste Spitfire, 6 bombnikov in eno letalo vrste Hurricane, to je vsega skupaj 44 strojev, so uničili italijanski lovci v boju. Za drugih 15 strojev je treba sklepati, da so bili najbrž zbiti, veliko nadaljnjih pa so uspešno obstrlevali s strojniki.

Nemški lovci so zase uničili 11 nasprotnikovih letal.

Lalinea, 23. oktobra. s. V Gibraltarju je dve noči zaporedoma bil dan letalski alarm, ki je vzbudil velik popláh in zmedo. Italijanska letala so napadla trdnjavo in pristanišče, zadela številne cilje in povzročila razpoke in požare. Iz Lalinee so opazili oblake dima, ki so se vzdigali v rta Evropa in z zadetih ciljev. Navzlic temu, da so žarometi razsvetljevali nebo kakor podnevi in navzlic zelo hudemu protiletalskemu topniškemu ognju, so italijanska letala izpolnila svojo nalogo in se nepoškodovana oddaljila.

Smrt nemškega letalskega poveljnika

Berlin, 23. oktobra. s. Poročajo, da se z nekega poleta nad sovražnikovo ozemlje ni več vrnil domov poveljnik roja bojnih letal major Gerhard Kollwe, ki je bil odlikovan s hrastovim listom k železnemu križu. Major se je bil izkazal že v legiji Condor v španski državljanski vojni, v sedani vojni pa je bil najprej poveljnik oddelka, od spomladi 1940 pa skupine bojnih letal. Svojo hrabrost je pokazal v mnogih letalskih spopadih, ki jih je imel posebno veliko nad Sredozemskim morjem.

Imenovanje novega španskega poslanika v Berlinu

Madrid, 23. oktobra. s. Uradni list španske vlade prinaša odlok zunanjega ministra, s katerim je za novega španskega poslanika v Berlinu postavljen Gines Vidal Saura. Hkratu je objavljen odlok, s katerim je dosedanjí berlinski poslanik José Finat v Escervade Romani razrešen poslova in se mu izreka priznanje za dosedanje delo.

Važni sklepi japonske vlade

Tokio, 23. oktobra. s. Poročajo, da je seja japonske vlade trajala šest ur in pol in da je vlada po seji sprejela končne sklepe o važnih vprašanjih glede državne politike za bodoče leto. Razen tega so razpravljali o proračunskem načrtu za bodoče davčno leto.

Vesti 23. oktobra

Oskrbovanje Sovjetske Rusije postaja vedno težavnejše, kajti seznam sovjetskih zahtev je vsak dan daljši zaradi ogromnih izgub, piše angleški list »Sunday Times«.

Novo šilsko vlado je sestavil predsednik republike Rios. Za zunanjega ministra je bil imenovan Raul Morales, liberalce.

Iz Buenos Airesa poročajo, da so izmed interniranih častnikov z nemške bojne ladje »Graf von Spee«, ki je bila potopljena v La Plati, pobegnili skoraj vsi strokovnjaki za podmorniško vojno. Ti begunci so zdaj poveljniki nemških podmornic na Atlantiku. Da se prepreči pobezi, je vlada sklenila zbrati vse internirance v notranjosti Argentine, da bodo čim dlje oddaljeni od morja. Enak ukrep je izdala urugvajska vlada za internirance z nemške ladje »Tacoma«.

V Benetkah je bil podpisan klinirski dogovor med Italijo in Hrvaško, po katerem bo Hrvaška lahko uporabila svoje klinirsko dobroimetje v Italiji za poravnavo svojega klinirškega dolga do Madžarske.

Na Madžarsko bodo uvedli zakon, po katerem bo vsak kmet dolžan, da uporabi sedmimo svojo zemljo za pridelovanje industrijskih rastlin.

Japonsko vojno ministrstvo je izdalo ukrep o zapostavitvi vojnih ujetnikov. Ujetnike bodo poslali na delo kot strokovnjake prve in druge vrste, toda preden jih bodo pustili v tovarne, bodo morali prestati skušnjo o svoji usposobljenosti.

Ameriška letala nad Pekingom

Peking, 23. oktobra. s. Tri ameriška letala vrste Consolidated B24 so zmetala le nekaj bomb na nek kraj, ki leži 15 km od Pekinga, in so povzročila le malenkostno škodo.

Srdite bitke ob in na Salomonskih otokih

Tokio, 23. oktobra. s. Iz vojaškega vira se je izvedelo, da je spodletel tudi tretji poskus Amerikancev za zlom fronte na Salomonskih otokih. Od 1. oktobra naprej so se razvijali srđiti pomorski in letalski spopadi okrog teh otokov. Po poročilih, ki so do sedaj prispela, je imela ameriška mornarica hude izgube, med drugim je izgubila težko križarko, lahko križarko ter dva rušilca, ki sta stopila v službo šele pred dvema letoma. Letalski nastopi se nadaljujejo.

Nemški propagandni minister o neomajni morali nemškega ljudstva

Berlin, 23. oktobra. s. V Gotehofenu, nekdanji Gdingi, je minister za propagando dr. Goebbels veliki množici pojasnjeval današnji vojaški in politični položaj. Med drugim je dejal, da so po zaslugi Hitlerjevega vojskovodskega veleumia in zaradi hrabrosti njegovih vojakov bili ustvarjeni predpogoji za končno zmago in s tem za veliko bodočnost. To je tisto, zaradi česar je morala nemškega ljudstva višja, kakor pa je kdaj bila. Te morale ne bo mogla omajati niti divjaška letalska vojna, ki jo je začela Anglija.

»Blagoslov zemlje«

Iz članka, ki ga je pod tem naslovom napisal v tedniku »Das Reich« nemški propagandni minister dr. Goebbels

Nemški propagandni minister dr. Goebbels je napisal v tedniku »Das Reich« zanimiv članek pod naslovom »Blagoslov zemlje«. V njem piše o smislu žrtev, ki jih nemški narod v sedanjih vojni doprinese, o potrebah slehernega vojaka, ki služi v nemški vojski ter o ciljih, ki si jih je Nemčija v tej vojni zastavila. Ob koncu pa je nemški propagandni minister napisal v tem članku tudi tole:

»Strašna, a resnična je beseda, da kri gnoli polja. Iz zemlje izvira moč narodov. Če narodi izgube svojo zemljo, izgube tudi svoje življenje. Države, ki temelje le na industriji, so zapisane smrti. Če se zakoreninijo v domačo zemljo, dobe tudi svojo življenjsko silo. Ne preostaja nam nič drugega, kakor da ubremo spet pot nazaj k zemlji. Rane, ki nam jih zadaja zdaj vojna, se bodo kmalu zacelile, žrtve pa, ki jih ves narod doprinese, bodo rodile sadove tudi za ves narod.«

Nimamo pred seboj izbire, ali naj postanemo demokratični ali nedemokratični. Odločiti se moramo samo za eno: za življenje ali za smrt. In ta

»ali, ali« nam daje tudi moč, da zmagamo. Ne moremo svojim sovražnikom oporekati prizadevanja, — in tako so se trudili že vse od začetka vojne — da bi zrahljali skupnost in odločnost nemškega naroda. Bilo je, kakor morajo danes odkrito priznati, vse zaman. S tiazami ni mogoče potolažiti narodne volje do življenja. Ta volja je segla po prostoru in po zemlji, da bi si zadostila. Žrtvuje kri, da si pribori življenje.

Nad globokimi pretreslaji naše dobe, pretreslaji, ki so zgrabili vsakega izmed nas, stoji večno in nespremenljivo stremenje po pridobivanju prostora. Prostor daje vojni njen smisel. Narod se pri tem ne sme ustrašiti nobenih še tako velikih žrtev. In te žrtve sme narod zahtevati in pričakovati od nas. Narod pričakuje, da bomo svojo stvar prav tako v izpolnjevanju dolžnosti končali, kakor smo jo po svoji dolžnosti začeli. Temu cilju smo se v preteklih mesecih spet precej približali. Na širnih poljih evropskega vzhoda, ki bodo že prihodnje leto dajala žito za naš vsakdanji kruh.

Izšel je

II. del slovitega Budakovega romana »Ognjišče«

Srečno roko je imela Ljudska knjigarna v Ljubljani, ko se je odločila za slovensko izdajo velikega romana Mile Budaka »Ognjišče«. O pisatelju je znano, da se je ravno s to knjigo povzpela preko hrvatskih literarnih razmer, o delu samem pa se je tudi slovenska kritika izrazila najpohvalnejše, ko je izjavila, da zdrži Budakovo »Ognjišče« primeru z Reymontovimi »Kmeti«. V kratkem času je zaslovel roman o življenju liških kmetov tudi v inozemstvu in nedavno smo prejeli v roke tudi že drugi, t. j. zadnji del 800 strani obsegajočega prevoda. Oskrbel ga je z odliko nezmanjšane pripovedne moči Severin Šali.

Snov, ki jo obdeluje Mile Budak, je človeška, ki ima srce za življenje na kmetih, tako blizu, da jo čita z užitkom in poglobitvijo hkrati. Ni to pripovedovanje o nekem »glavnem junaku« ali eni sami družini, snov je zajeta mnogo globlje: patriarhalne zadruge vstajajo pred duhovnimi očmi bralca in ljudje s pristno kmetiško etiko; duha pradedov čutiš in nepopisno težnjo sodobnikov, ki poznajo eno samo veliko skrb: zrediti naslednike rodu, da bodo ohranili živo ognjišče. Misel na rod je vodilna, ko si iščejo Budakovi kmetje življenjske družice; daje jim moči, ki so orjejo zemljo in širijo posest; je pa v strahu, da bo rod izumrl tako močna, da jih goni do nadloveskih žrtev, storitev in odločitev.

Krepi in pestri značaj živijo v Budakovem »Ognjišču« kmet Lukan, ki si je izbral nevesto po sreči, vendar iz rodu, ki izumira; lepa Anera, vdova v najboljših letih, katere srce pozna za vse večne čase enega samega moškega, pokojnega Miča; veliko je govora tudi o njenem tastu Blažiču, ki jo obožuje in zasleduje z grehom strasti, njeno plemenito dušo pa preganja do blaznosti.

Ličani, kakršne nam slika Budak, so zaznamovani z živo vero pradedov in z neusahljiv izročilom svetosti domačega ognjišča. Veliko premišljevanje, veliko znajo potpeti; o stvarih, ki jim razjedajo dušo ne spregovorijo besede, če gre za čast sorodstva, rodu in ognjišču. Ljudje, ki živijo v zadruzi ali sosedstvu niti ne slutijo kaj ima Blažič od lepe Anere. »Sam peklenški vrag se je z njim rodil«, tako ugotavljajo.

Dvoje glavnih dejanj razpleta Budak v svojem sončnem pripovedovanju: pretresljivo zgodbo izumirajočega rodu Lukanovega ter skrito napetost med vdovo Anero in njenim tastom Blažičem. Lukan izgovarja v skrbi za ognjišče, Anera se vzpenja po lestvi plemenitosti, Blažič pa pada v eni sami misli, enem samem snovanju: kako priti do čudovite mlade žene, s katero ga je vrag obšel že predno je zvedel, da gre za nevesto njegovega lastnega sina Miča. Vsa sredstva je izčrpal, da bi preprečil poroko. In ko ga postavite pred gotovo dejstvo, ju zapodi od hiše. Zakaj? tega ne slutijo nikdo. To ve samo Blažič in snuje brezobzirno dalje četudi gre za lastno snaho z dvema otrokoma. Zalezuje jo v njeni bajtici in ne odneha, četudi naleti na en sam odziv — z nožem po glavi, od same dobre Anere. »Se bova že še srečala, bova že še govorila, srčece«, se ji smehljiva prijazno, kakor da se ni nič zgodilo in si briše kri.

Strahotna slutnja se budi med ljudmi, tem ognjiščem najbližnjim, šele v drugem delu romana. Kaj bo z Anero in kam bo privedlo Blažiča, je vprašanje, katero vsiljuje ta epopeja preprostih ljudi v prvih poglavjih drugega dela.

Anera hodi na dnino k Lukanu. Tam se razpleta usodna žaloigra njegovega ognjišča. Otroci so se rodili in umirali, za njimi so odnesli še ženo na Mrkobraduše. Ostanke mu samo še edini sin Ducina, poročen z Blažičevo hčerko. Ah, tudi Ducina ni veja z debla Lukanovega. Vrgel se je po materi, po rodu, ki izumira in v katerem so se že iz časov, odkar pomnijo, rodili med šibkimi otroci tudi slabomni. Vse to gleda Lukan in čaka, da bo dobil vnuka. In ko pride na svet tako težko pričakovani Lucek, ga sprejme s poslednjimi nadami: njegov rod ne bo izumrl, ognjišče ne bo ugasnilo. Luka hodi spet vzravnavano, Ducina pa se raduje vse do ure, ko odnesejo tudi njegovo ženo na Mrkobraduše. Kmalu potem postanejo znaki njegove obremenjene dednosti vidnejši in zdravnik ga pošlje za vse čase v dom za take pri Zagrebu.

Ob Lukinem ognjišču ostane samo še dete v zibelci. Anera pomaga, dela, svetuje, tolaži, kakor da bi bila mati obema. V skrbi za Lukca in v strahu pred Blažičem zapusti svojo bajtico in se preseli k Lukanu. Ta se umakne v hlev, zakaj navada očelov ne dopušča, da bi spala pod isto streho. V nežni hvalečnosti do Anere, ki neguje naslednika njegovemu rodu, hodi ponoči v njeno prazno bajtico in poživlja ognjišče. Miča še vedno živi, čeprav na onem svetu, in ne sme gledati ugašlega ognjišča... Življenje poteka dalje: Anera se žrtvuje, Lukan misli na Lukca, Blažič na Anero, ta pa na svojega Miča, katerega duh živi v njeni koči na rebri.

Kužna bolezen, ki razsaja pod Velebitom, spravlja v zemljo liške otroke in grozi tudi poslednjemu iz rodu Lukanovih. Ta se preseli v izbo, bdi nad otrokom, vzdihuje in blazni v strahu. S svojega ležišča preži na dihanje otroka, »Ane, pogledj, jo kliče ob vsem šumu. V blodnji čuje glas svojega deda Josia:

»Kje imaš pravnuke? Kdo iz tvojega rodu bo prišel na moj grob? Kdo bo zame vzdihnil k Bogu? Kdo bo rekel: Bog mu bodi milostljiv? Kdo bo rekel, ko bo kopal na Josipovki: Tule je moj častljivi praded Josi prvi iztrebil kamenje, očistil zemljo in zarezal prvo brazdo? Kdo bo rekel, gredeč po poti: Todle se prej ni moglo z vozom, pa je moj praded Josi razbil ekale, zasul jame, poravnal in razširil pot, Bog mu bodi milostljiv plačnik? Kdo bo rekel, ko bo mlatil na gumnu: To gumno je napravil in obzidal moj dobri praded Josi? Kdo bo pokrival hišo in še danes videl na njej ostreže, trdo kakor kost: Ta les je sekal in tesal v Trolokavah še moj rajni praded Josi, Bog mu daj nebesko kraljestvo! In pogledjte, bratci, tako je trden, kakor da bi bil postavljen včeraj? Koga mi zapuščaš, nesrečnik moj?«

... Rasti moramo iz roda v rod kakor mladike! Si me razumel?«

Potem nam pripoveduje pisatelj kako je tudi Lucek umrl. Tragedija Lukanovega ognjišča pa še ni končana. Lukan je zlomljen, Lukan vstaja:

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

57.
Dolgo so hodili po mesečini, dokler niso dospeli v globoko jamo, ob koncu katere je bil zid, obrasel z bršljanom. Dva kopača sta pobirala dogovorjena znamenja, potem sta spuščala na širen, od vseh strani ograjen prostor, kjer so stali tu pa tam nagrobnički; spodaj pa je bila podzemeljska grobnica. Na prostoru je bila zbrana množica ljudi, ki so bili vsi pokriti, da se je Vinicij bal, da ligije ne bo spoznal. Potem so prižgali nekaj plamenic ter zapeli resno, pretresljivo pesem, ki je Viniciju segla v dno srca. Še nikoli ga ni noben verski obred tako prevzel. Ali je ta vera potem, takem res tako ničvredna in zločinska, kakor so govorili o kristjanah?

58.
Zdaj je ves prostor oblila rdeča svetloba in iz grobnice je prišel gologlav starček v dolgem plašču ter stopil na kamen pred ognjem.

»To je on, Peter. Prvi učeneč Kristusov,« je zašepetal Hilon Viniciju, ki je ves prevzet strmel v ta novi prizor.

Peter je dvignil desnico ter naredil čez zbrane vernike znamenje križa. Potem je začel govoriti mirno, preprosto. Spominjal je svoje, naj bodo dobri, pošten, čisti, mirni, naj mirno trpe krivico in preganjanje, naj odpustčajo sovražnikom in preganjalcem. Bil je čisto drugačen nauk, kakor pa ga je Vinicij poznal iz poganjskih templjev. Ko je starec začel govoriti o Kristusu, o njegovem vstajenju in poveljanju, je Vinicija presunilo tako, da je pozabil na vse. Čudna, skrivnostna moč ga je čisto prevzela...

brani se, misli na žentev — to je bilo mogoče le s pokojno Anico. Vzel bi neke otroke in ga posilnil, ta pa ne bi bil njegove krvi. Da bi prenesel ognjišče in ga združil z onim pokojnega brata? To bi bilo po volji Jeli, pohlepni po zemlji in še nekomu: Blažiču! Anera bi se spet vrnila v svojo bajtico in Blažič bi ji prijazno rezal kos kruha. Nič drugega ne preostane Lukanu, kot da si poišče ženo. Na Anero niti ne pomisli, saj je vse po vrsti odklanjal; v njenem srcu živi le Miča, četudi neke daleč, odkoder ni vrnitve.

Se enkrat se vzpenja Anera na vrh romana: ko se odloči, da reši Lukanu ognjišče. Duhovno ga

nadkriljuje, kakor vse druge sosesčine, in ko mu iskreno pove, kako je z njeno notranjostjo, mu ponudi roko. Dogovorita se za poroko in Lukanov rod je rešen. Rešen? Tu je še Blažič, ki snuje dalje in se vzpenja v svoji grešni domišljiji in krvni obsedenosti do blaznih naklepov in — storitev. V noči, ko se razširi novica, da se Ličani vračajo iz ruskega ujetništva in da je tudi Miča med njimi, doživi Anera svoj tragičen konec.

Roman je vreden branja zaradi snovi, ki je globoko in široko zajeta in zaradi jezika, ki teče sočno in slika nazorno.

Vroča, nemirna Indija

Budov levi gornji zob

Služba božja daje dovolj časa opazovati slike, pa tudi nabožna darila, ki so tu: Buda iz kamene strele (darilo Kitajcev), bronasti Buda pod lotosovim cvetjem (darilo pobožnih Japoncev), indijski Buda iz medu (ki med svetlimi kobrami v senci njenega napihnjene vrata premišlje), alabasterski Buda iz Birme z dekadenčnimi čisto mehki potezami zlate kobre, slonokoščeni Buda iz Siana, bombayski Buda iz močno dišeče rjave sandalovine. Za ogledovanje je časa na pretek, kajti služba božja traja ure dolgo in obstoji v enoglasnem mimenodu vernikov ob z dragimi kamni obsuti skrinji svetega duha. Polnagi temni možje tolečejo tam-tam in pauke; nek duhovnik igra na sveto flavto, najvišje uglasen točeči inštrument zaklinjevalec kač.

Med to enoglasno, korakanju podobno godbo, hodijo lepi črnorjavi ljudje mimo darilne mize ter polagajo bele in rdeče cvetove na oltarni kamen, svetlo zelene nezrele palmine orehe in kadilne palice pred smehljajočega Budo. Prenekateri, ki imajo težko srce, kleče v senci razkošno rezanih lesenih stebrov, sklonijo svoje čelo do tal in brezglasno molijo.

Tropska kuhinja

Colombo (Ceylon).

Tudi jedilni list se v vročini raztegne. Kolikor bolj gremo proti jugu, takolik daljši je in tu na Ceylonu, približno na ekvatorju, je jed posvečena žrtvi. Neizbežno! Tudi najskromnejša restavracija bi se sramovala, če bi dnevno nudila manj kot trideset jedi. Zdi se, da so jedi življenjski minimum za Evropejca na ekvatorju. Maksimum pa je v neskončnosti. Na slepo srečo navajam (delovnik) jedilni list mojega hotela.

Ob sedmi uri zjutraj mi je boy prinesel k postelji jutranji čaj, neke vrste predajtrk, da »sahibe« do resničnega zajtrka ne bi bil lačen. Ta predajtrk, dovolj skromen, obstoji samo iz:

čaja čaja, časa mleka, masla, marmelade, žemlj, prepečenca in velikega kosa melone.

Ta sadni predajtrk da toliko moči, da lahko poiščeš jedilnico, kjer servirajo med osmo in deseto uro pravi zajtrk breakfast. Namreč:

ovsena kaša v mleku
rozinova pogača
pečena rečna riba
kava (ali čaj s smetano)
žemlje
maslo in marmelada
ribja pečenka s solato
pečena jajca s slanino in šunko
kostrunova pečenka s krompirjem in zelenjavo
mrzla govedina, mrzla jagnjetina, mrzel goveji jezik
sir
banane in ananas.
Ob pol enih sledi »tiffin« z naslednjim menujem:
ribja juha
jastogova majoneza
pražena riba s kaprno omako
govedina po naročilu z raznovrstno solato
mrzla svinjina s solato
jastogov bombay ali ribji curry* (zadnje tri, hvala Bogu, samo po izbiri)
puding
sir
mešano sadje
črna kava.
Popoldne je skromnejše. Za afternoon-čaj je samo:
čaja čaja, časa mleka
maslo, marmelada, prepečenec
velik krožnik z različnimi pogačami.
Zato pa ima večerja spet obširnejši spored. Snočni jedilni list je zaznamoval:
mrzle predjedi (sardine, salata, jajca itd.)
pečena lokarda s solato
pečena kokoš s kompotom in zelenjavo
govedina z Yorkshire-pudingom
divjačina z omako

* Omaka iz ostre vzhodnjaške dišave istega imena.

Charlotte-royal puding
zeleni in pastete
kokosovi orehi s skladanci
kitajski ingver
črna kava.

To ni jedilni list po katerem izbirate, ampak vrstni red jedil meščanske restavracije v Colombo. Dnevna cena — za tukajšnje razmere povprečna — znaša s sobo 18 rupij (okoli 200 lir). Z željo vztrajnostjo prinaša singalski boy sleherni jed na mizo. Z obupnimi napori sem ga skušal odpoditi. Samo zaskrbljeno me je pogledal in mi naložil poln krožnik. Potem sem poskušal ali bo nedotaknjena servirana jedila odnesel. Toda strogo, kakor mati napram otroku, jih je pustil toliko časa, da sem se jih vsaj dotaknil. Ko sem pa enkrat gladko štrajkal, je poklical »menegarja«. Ta je pritekel, kar prekipeval od opravičevanja in mi je potem prinesel lastnoročno iz kuhinje še bolj svežo in še večjo porcijo. Ljudje tod ne jedo, ampak žro.

Kaj naj torej dela Evropejec v tropskih deželah drugega kakor žre? Jesti je edina zabava. Gledališča ni, koncertov ni, le redkokdaj je ples. Družabnost v klubih je dolgačasna in obstoji v glavnem tudi iz slavnostnih pojedin. Evropejec v tropskih krajih torej tri ure je, dve uri se zabava s športom, pet ur dela, tri ure igra karte ali biljard in dan lepo mine. Pri tem se odebeli in pojé kopico »življenjskih solic«, »kroglice za zdravje« in »kapljice za prebavo«. Ti oglasi namreč predstavljajo glavni posel za kolonialno časopisje.

Priprava jedil je povprečna ali celo malo slabša. Domači kuharji prepuste »okušanec« gostu, pred katerega zaradi tega postavlja celo kopico pikantnih omak, grenčice in začimb.

Samo v treh točkah vsakega jedilnega lista je mogoče spoznati častihlepje posameznih hotelov: v čaj, sadju in predvsem v curryju. Anglež da mnogo na dober čaj, predvsem v kolonijah. Čaj je v Afriki že bolj kot v Evropi, v Indiji postane še bolj in na Ceylonu je na višini. Kakor v Evropi vino, tako razlikujejo tod čaj po kakovosti in poznavalci ga razlikujejo z zaprtimi očmi. Najvišje cenijo gorski čaj, ki uspeva v bližini Kandyja. Ta da jantarsko rumeno, zelo fino tekočino, s katero se ne more meriti noben indijski in noben kitajski čaj.

Pri sadju se mora novinec učiti. Začudil sem se, ko sem slišal pri sosednji mizi tožiti nekega otroka: